

Підсвідомий рівень психіки людини у психоенергетичній концепції: основні засади

М. Й. Варій

Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна
Corresponding author. E-mail: varyj@ukr.net

Paper received 28.04.18; Accepted for publication 05.05.18.

<http://doi.org/10.31174/SEND-PP2018-165VI69-17>

Анотація. У статті досліджуються основні аспекти функціонування підсвідомого рівня людської психіки, виходячи з психоенергетичної концепції психіки і психічного. Підсвідомість (підсвідомий рівень психіки) розглядається як сукупність психічного, котре вміщує уявлення, бажання, потяги, почуття, стани, психічні явища й акти, які колись упродовж життя «вийшли» зі свідомості, або те, що виникло внаслідок дії псі-програм несвідомого, і виявляються у відповідних ситуаціях ніби автоматично, іноді без чіткого і зрозумілого усвідомлення. Підсвідомість є окремим, порівняно самостійним рівнем людської психіки зі своїми псі-программи. Підсвідомість людини має кілька прошарків: поверхневий, поглиблений, глибинний та межовий глибинний.

Ключові слова: підсвідомий рівень людської психіки, підсвідоме, поверхневий прошарок підсвідомості, поглиблений прошарок підсвідомості, глибинний прошарок підсвідомості, межовий глибинний прошарок підсвідомості.

Вступ. Дальший розвиток людського прогресу, як заявляють передові мислителі нашого часу, залежить не від природних ресурсів (запасів руди, нафти, газу, води, золота тощо), а від психології людини, доцільного використання ресурсу, який закладений в її психіці. На нашу думку, ці мислителі мають на увазі використання меншою мірою ресурсу, що знаходиться на свідомому рівні, а насамперед того, котрий знаходиться на несвідомому, підсвідомому й надсвідомому рівнях людської психіки. Саме за допомогою цього ресурсу можна швидше та якісніше здобувати принципово нові знання й створювати новітні технології. Однак ці рівні психіки, їх ресурс залишаються не вивченими, як і в цілому психіка людини. Внаслідок цього наше дослідження підсвідомого рівня людської психіки (підсвідомості) є актуальним.

Короткий огляд публікацій за темою. Аналіз праць з проблем підсвідомого (підсвідомого рівня людської психіки), його сутності, змісту й закономірностей функціонування свідчить про наявність різних підходів до його тлумачення. Як правило, дослідники оперують поняттями «свідомість» і «несвідомість». Власне у несвідомому деякі з них виділяють і підсвідоме, і надсвідоме.

Навіть засновник психоаналітичної теорії З. Фройд, який в наочній картині загальної структури і діяльності психіки ввів поняття «ВОНО», котрим означив несвідому частину психіки як вируючий казан біологічних вроджених інстинктивних потягів – агресивних і сексуальних, звертає увагу на те, що у несвідому частину психіки індивіда входять також явища, котрі витіснені зі свідомості людини [10; 11].

У цьому випадку цей рівень психіки в повному розумінні несвідомим назвати не можна. Напевно, з огляду на їхній зміст і функції, потрібно вести мову окремо про несвідомий і про підсвідомий рівні людської психіки.

Власне З. Фройд, виходячи з психічної динаміки, виділив декілька робочих понять, які безпосередньо описують реальні психічні явища: свідоме (BW), передсвідоме (Vbw) і несвідоме (Ubw). Передбачалося, що підсвідоме (Vbw) знаходиться набагато ближче до свідомого (BW), ніж несвідоме (Ubw) і за відповідних умов здатне стати свідомим, на відміну від несвідомого

(Ubw), яке в силу своєї сутності не може стати таким [10]. У цьому випадку, згідно з поглядами З. Фрейда, все витіснене зі свідомості є підсвідомим. Проте певна частина психічного завжди є несвідомим, тобто таким, яке людина не відчуває, про яке не може звітуватися, яке не може контролювати і на яке не може впливати.

Важливий вклад у розуміння несвідомого і підсвідомого внесла трансперсональна психологія. Так, аналіз одного з напрямів трансперсональної системи психосинтезу, який розробив італійський психіатр Р. Ассаджіолі [2], засвідчує, що в ньому також розділені несвідоме і підсвідоме у психіці людини. Власне несвідоме (яке нами тлумачиться як «сукупність психічних явищ, актів і станів, котрі виявляються на глибокому рівні функціонування психіки й повністю позбавляють індивіда можливості впливати, оцінювати, контролювати й усвідомлювати їхній вплив на поведінку, вчинки та діяльність» [5]), ним розуміється як нижче несвідоме (пригнічені бажання, комплекси, інстинкти, давно забуті спогади). Разом з цим у структурі психіки особистості Р. Ассаджіолі виділяє і підсвідоме, називаючи його «середнім несвідомим», яке, згідно з його поглядами, являє собою сферу, де перебувають усі наші психологічні навички і стани, котрі можна довільно перенести в поле свідомості [2].

Як відомо, несвідомі психіка у К. Юнга представлена двома частинами: особистим несвідомим і колективним несвідомим [12]. Особисте несвідоме – поверхневий прошарок психіки – утримує особистий зміст індивіда – це забуті враження, витіснені важкі думки, підпорогові аперцепції та матеріал, який ще не «дозрів» для свідомості; колективне несвідоме – психічне, яке є спільним для всього людства, етносу, народу, групи.

Відомий дослідник В. Вунд, обґрунтовуючи єдність психічного, розуміє несвідоме як своєрідну периферію свідомості, котра розширюється у вигляді концентричних кіл, і чим ці кола далі віддалені від ядра свідомості, тим більше губиться ясність змісту психічного. Проте, згідно з його поглядами, «процеси сприйняття мають неусвідомлювальний характер, і тільки результати їх стають доступними свідомості» [14].

Українська дослідниця Т. Яценко також включає підсвідоме до несвідомого. Вона пише: «...Як відомо, витіснені у сферу несвідомого психічні змісти поро-

джують ірраціональні явища у психіці людини, оскільки представлені у свідомості лише фрагментарно і в завуальованій формі» [13, с. 29].

З вище викладеного все-таки залишається неясним, що ж являє собою за змістом підсвідомий рівень людської психіки (підсвідомість)? Яким чином відбувається його функціонування? Які функції він виконує? Як він пов'язаний з іншими рівнями психіки?

Тому мета статті полягає у розкритті сутності підсвідомого рівня людської психіки (підсвідомості) та основних засад його функціонування і прояву.

Матеріали і методи. Для розкриття основних засад функціонування несвідомого рівня людської психіки ми використали методи аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення й групування наявних знань про людину, функціонування її психіки (на принципах енергетичної концепції психіки і психічного), прояви у ній несвідомого, підсвідомого, свідомого і надсвідомого.

Як відомо, у психологію поняття «несвідоме» ввів Г. Лейбніц. Згідно з його поглядами, як у світі матеріальному наявні «нескінчені малі величини» останньої подільності речовини, так само і у психології існують «нескінчені малі» «перцепції», які не доходять до свідомості. «В кожний момент у нас існує нескінченна множина перцепцій, але без свідомості й рефлексу, і наша душа не складається з одного моменту, вона розгортається у вигляді нескінченної стрічки, нескінченного струмка свідомості [1, с. 4]. Власне з накопичених такого роду мінімальних перцепцій створюється цілий підсвідомий світ з відповідним йому змістом, який протягом життя наповнюється новими елементами, котрі, своєю чергою, будучи явищем безперервним, потрохи відділяються від несвідомих процесів і включаються у свідоме життя.

Звідси можна зробити висновок, що Г. Лейбніц мав на увазі наявність психічного і на рівні несвідомого, і на рівні підсвідомого. Загалом він окреслив один із підходів до розуміння підсвідомого, згідно з яким воно являє собою частину переживань (психічної сфери), які характеризуються лише тим чи іншим ступенем зниження ясності свідомості.

Разом з цим Е. Броуді у праці «Критичний аналіз фройдівської теорії підсвідомості: усвідомленість, обізнаність, організація і контекст [3] також акцентує увагу на тому, що З. Фройд указував на існування між несвідомим і свідомим третьої сили – це підсвідомості (передсвідомості) та описав її особливості.

На основі аналізу особистого несвідомого і колективного несвідомого, які, за К. Юнгом, знаходяться у несвідомій психіці [12], ми зробили певні висновки. По-перше, особисте несвідоме, згідно з нашою психоенергетичною концепцією, вміщує явища, які знаходяться у підсвідомому, а не у несвідомому, оскільки «прийшли» зі свідомості. По-друге, колективне несвідоме, котре за К. Юнгом, належить всьому людству, етносу, народу, групі й виявляється вродженими психічними формами або архетипічними формами і є тим реальним несвідомим, описаним нами [5], яке людина не відчуває, про яке не може звітуватися, яке не може контролювати і на яке не може впливати.

Представники грузинської психологічної школи, які здійснюють свої дослідження з позиції установки Д.

Узнадзе, указують на наявність у психіці людини свідомого і несвідомого. Так, Ш. Надірашвілі зазначає, що існують як усвідомлені, так і неусвідомлені соціальні установки [9]. Виходячи з його розуміння, структура психіки також складається з двох основних рівнів – свідомого і несвідомого. Разом з цим, у системі несвідомої психіки Ш. Надірашвілі виділяє підсистеми статичного і динамічного несвідомого, що проаналізовано у праці О. Дмитрієва і Е. Дмитрієвої [8]. При цьому до статичного несвідомого психіки Ш. Надірашвілі відносить властивості пам'яті зберігати отриману людиною інформацію, сформовані навички, психічні автоматизми, фіксовані установки, в тому числі й соціальні, неусвідомлені емоції. До динамічного несвідомого ним відносяться неусвідомлені відчуття і сприйняття, первинна, дифузна установка, невербалізовані стадії процесу мислення, процес інтуїції та формування навичок, неусвідомлені мету, мотиви поведінки, неусвідомлені потяги і переживання, сновидіння.

Ми також спираємося на раніше проведені нами дослідження енергетичної концепції психіки і психічного [4-7], на основі яких ми дійшли висновку, що «за сутністю і змістом психіка людини являє собою відносно самостійне індивідуальне холографічне інформаційно-енергетичне утворення зі своїм пси-кодом, яке утримує інформацію про минуле, теперішнє і майбутнє суб'єкта психіки, його внутрішній і зовнішній світ, а також відображає їх значущість для нього» [6, с. 69]. Власне людська психіка функціонує на кількох рівнях – несвідомому, підсвідомому, свідомому і надсвідомому [6, с. 69-70].

Встановлено, що «психічне – це те, що містить психоенергію будь-якої полярності та може взаємодіяти з людською психікою й іншим психічним» [6, с. 68]. Така психоенергія містить дві складові: 1) інформаційну; 2) енергетичну. Інформаційна охоплює відомості про явища, процеси, події, наміри, установки і под. Енергетична відображає величину (ступінь значущості змісту інформації), тобто енергетичну потужність психічного. Власне енергетична потужність (її збільшення або зменшення) залежить від того, наскільки важлива ця інформація для людини, наскільки сильно і глибоко переживає її вона та вірить в її реалізацію [6, с. 69].

Нами доведено, що діяльність людської психіки відбувається посередництвом функціонування її пси-програм на різних рівнях психіки. Власне «пси-програми людської психіки – це знаряддя здійснення у ній операційно-функціональних перетворень і зовнішнього, і внутрішнього психічного на основі наявного психічного, його психоенергії, її отримання, опрацювання, перетворення і передавання». Пси-програма становить внутрішнє психічне, сформоване на засадах неусвідомленої або свідомої фіксованої установки зі своїм пси-кодом, що активізує інше внутрішнє і/чи зовнішнє психічне, відповідно до цього коду, та спрямовує його на реалізацію закладеної в ній (фіксованої установці) інформації. Вона формується на основі фіксованих установок [7, с. 78].

Фіксованими (програмними) установками для несвідомого рівня психіки є актуалізовані (активовані) в минулому (людством, предками) прагнення, переконання, різні цілі, віра, сенси життєдіяльності, ідеї, стереотипи, звичаї, традиції тощо.

Актуалізація (активізація) тут означає істотне підвищення ступеня значущості (енергетичної потужності) інформації, закладеної в це психічне. Активізація всякого внутрішнього психічного, а також перетворення у психіці відбуваються внаслідок здійснення в ній псі-операцій, під якими ми розуміємо “процес взаємодії різного зовнішнього та внутрішнього чи внутрішньо-внутрішнього психічного, у зв’язку з чим відбувається виявлення змісту інформації та її енергетичної потужності (ступеня значущості), їх перетворення й утворення нового психічного” [7, с. 79].

Результати та їх обговорення. Явища людської психіки дуже різноманітні, й не всі з них охоплюють сферу свідомості. Психічна діяльність може виходити за межі свідомого, переміщаючись або на рівень підсвідомості, або на рівень надсвідомого, або на несвідомий рівень.

Внаслідок аналізу результатів, отриманих ученими у процесі вивчення несвідомого, підсвідомого, свідомого і надсвідомого, а також на підґрунті наших досліджень ми дійшли висновку, що підсвідомий рівень психіки (підсвідомість) являє собою психічне, котре охоплює уявлення, бажання, потяги, почуття, стани, психічні явища й акти, які колись упродовж життя “вийшли” зі свідомості, або те, що виникло внаслідок дії псі-програм несвідомого, і виявляються у відповідних ситуаціях ніби автоматично, іноді без чіткого і зрозумілого усвідомлення.

Підсвідомість – це окремий, порівняно самостійний рівень людської психіки зі своїми псі-програмами, на якому перебуває психічне, що накопичене впродовж усього життя й осідає у психіці як досвід, а також те, що виникло внаслідок дії псі-програм несвідомого. З усіх наших знань у кожний конкретний момент у центрі свідомості залишається лише невелика їхня частинка, а решта – у підсвідомості. Про певні знання, котрі зберігаються у підсвідомості, люди навіть не здогадуються. Однак спеціальні дослідження підтвердили, що в регулюванні поведінки людини значну роль відіграють враження, отримані від народження до формування вищого рівня свідомості.

Так, у звичайних ситуаціях людина не усвідомлює власний процес сприймання. У цьому немає необхідності: особа пристосована діяти завдяки власній підсвідомості.

Підсвідомість людини має кілька прошарків (рис. 1).

Поверхневий прошарок підсвідомості охоплює псі-програми, які сформувалися недавно, а також ті, що допомагають у повсякденній життєдіяльності (захисту, автоматизмів, звичок тощо). Підсвідомість створює псі-програми, котрі виконують певну захисну функцію: позбавляють психіку від постійного напруження свідомості, коли в цьому немає потреби. Отримуючи одночасно велику кількість вражень, люди легко залишають поза увагою окремі з них. Скажімо, ідучи вулицею, ми стаємо свідками

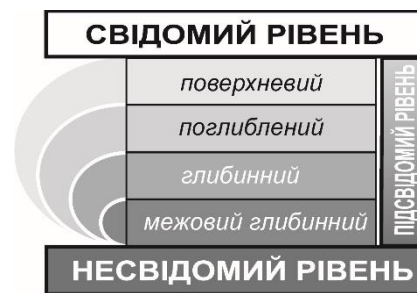

Рис. 1. Прошарки підсвідомого рівня людської психіки

величезної кількості подій, чуємо безліч звуків, котрі допомагають орієнтуватися в потоці вуличного руху. Проте звертаємо на них увагу лише у разі якогось ускладнення чи незвичності. Незліченні речі, явища, властивості й відношення, що існують об’єктивно й постійно потрапляють у поле зору, ми не усвідомлюємо. Якби на кожен вплив людина реагувала усвідомлено, вона не впоралася б із цим, оскільки не здатна миттєво переходити від одного впливу до іншого або утримувати у центрі уваги фактично нескінченні подразники.

Розум людини переобтяжився б, якби був змушений контролювати кожен психічний акт, рух і дію. Людина не змогла б ані результативно думати, ані розумно діяти, коли б усі елементи її життєдіяльності одночасно потребували усвідомлення. Тому підсвідомість як психічне можна схарактеризувати не лише негативно – у розумінні чогось неусвідомленого (прихованого на цей момент, але здатного за певних умов виявитись у свідомості, чи приреченого назавжди залишатися невиявленим), а й позитивно – як специфічне відображення зі своєю структурою, елементи якої посередництвом псі-програм пов’язані й між собою, і зі свідомістю, надсвідомістю та несвідомістю, впливаючи на них і відчуваючи їхній вплив.

Псі-програми підсвідомості також виконують функцію автоматизації психічних процесів. Це суттєва і необхідна особливість багатьох психічних процесів (мислення, сприйняття, мовлення, запам’ятовування, психомоторики тощо). Її порушення може паралізувати нормальний перебіг психічних процесів. Псі-програми автоматизації полегшують різні види діяльності за допомогою автоматизації певних розумових і практичних дій під час свідомої діяльності, позбавляючи свідомість постійного спостереження й непотрібного контролю за кожним фрагментом дії.

Зазначені псі-програми автоматизмів спочатку формуються під контролем свідомості як довільні акти. І лише згодом їхні псі-програми стають неусвідомлюваними, що має важливе значення для психічного розвитку, оскільки свідомість вивільняється для контролю за складнішими операціями. Факт автоматизмів усвідомлюється, безсумнівно, в тих випадках, коли на шляху їхньої реалізації виникають несподівані перешкоди або дії призводять до небажаних наслідків.

Спроба здійснювати під контролем свідомості певні псі-програми підсвідомості може порушити перебіг автоматичних дій та призвести до негативних наслідків.

Поглиблений прошарок підсвідомості охоплює складніші за функціями і характером псі-програми, ніж ті, котрі містяться у поверхневому прошарку. Це псі-

програми переживання через нереалізовані плани, невдачі, різні аспекти невдоволення життєдіяльністю, що хоч на мить усвідомлювала людина. Якби незадоволення, негативні думки, емоції та почуття людини від дня її народження перебували на рівні свідомості, то людина не могла би жити. Її психіка зазнавала б такого безперервного сум'яття та безладдя, що не мала би змоги функціонувати.

У цьому прошарку підсвідомості є також псі-програми, котрі сформувалися давно, а інформація, закладена в них, вважалася забутою. Підсвідомість містить психічне дитинства і предмети, які належать до нього. Тут і псі-програми, що ніколи не сягали свідомості, але досі здатні побічно впливати на поведінку, і колись свідомі псі-програми.

Водночас у підсвідомості міститься психічне відповідних образів; окремі з них ніколи не сягали свідомості, інші витіснені зі свідомості спеціально. Тут також є псі-програми, сформовані внаслідок сексуального незадоволення, втрат, нездійснення мрій, потягів, бажань тощо. Психоенергія цього психічного може бути спрямована й усередину, і назовні психіки. Якщо вона спрямована всередину психіки, збільшується негативний психоенергетичний потенціал людини.

Глибинний прошарок підсвідомості містить психічне, здатне формувати і реалізувати псі-програми, задані свідомістю. Через псі-програми свідомості можна впливати на підсвідомість. Людина, подумки асоціюючи себе з тим позитивним, якого хоче досягнути в реальності, задає (формує) відповідну псі-програму. Плин думок і образи уяви, котрі переважають, також задають відповідні псі-програми. Отже, уява чи фантазія для підсвідомості такі самі реальні, як і переживання (емоції, почуття), думки, установки, віра тощо.

У цьому прошарку також знаходяться псі-програми, які виконують спонукальну функцію. Людина прагне щось зробити, не розуміючи, однак, причини свого бажання. Це явище вперше відкрито в дослідженнях гіпнозу. Вийшовши з гіпнотичного стану, в якому навіювалася певна програма дій, досліджуваний робив усе, не усвідомлюючи, чому він поводить себе саме так (приміром, навіювали, що необхідно о такій-то годині піти в крамницю і купити певну річ). Зауважимо: навіть можна не все, а тільки те, що відповідає або не суперечить очікуванням і загальному напрямку діяльності суб'єкта.

Межовий глибинний прошарок підсвідомості зберігає психічне, що утворилося на основі взаємодії психічного несвідомого і підсвідомого, свідомого та несвідомого, надсвідомого і несвідомого.

Підсвідомість виконує низку життєво важливих функцій, насамперед специфічну функцію людської психіки, сутність якої полягає в ефективному регулюванні її стосунків із дійсністю, що перебуває за порогом свідомості. Для цього нею формуються відповідні псі-програми.

Розглянемо окремі структурні елементи підсвідомого. Наприклад, ми відчуваємо те, що впливає на нас. Але не все, що впливає, стає фактом свідомості. Значну частину наших відчуттів ми не усвідомлюємо, і вони залишаються підсвідомими.

Підсвідомі сприйняття здатні впливати на поведінку. Так, стимули, не помічені вдень, можуть відображатися псі-програмами у сновидіннях, як це трапляється з першими больовими відчуттями. Враження про нову людину нерідко пов'язане зі сприйняттям певних деталей її зовнішнього вигляду, котрі не залишають сліду в свідомості, тому не завжди можна сказати, чому вона здалася симпатичною або чимось одразу не сподобалася.

Факт субсенсорного сприйняття підтвердили відомі експериментальні дослідження, в котрих непомітно для людей рекламували харчовий продукт, зокрема каву, чай. Це робили за допомогою субтитрів на кіноплівці, які не сприймали кіноглядачі. Споживання кави, наприклад, після цього помітно збільшувалося. Оскільки такі дії оминають свідомість людини, то її ставлення сприймається як власне, таке, що склалося ніби інтуїтивно.

Отже, підсвідомість – частина психічного апарату із власними псі-програмами. Одночасно спосіб діяльності підсвідомості відмінний від способу свідомості. Підсвідомість – це сфера, де зберігаються відчуття, емоції та почуття, втілені у різні псі-програми, котрі сформувалися на основі різних образів, думок, ідей, уявлень тощо.

Висновки. Підсвідомий рівень психіки (підсвідомість) являє собою психічне, котре охоплює уявлення, бажання, потяги, почуття, стани, психічні явища й акти, які колись упродовж життя “вийшли” зі свідомості, або те, що виникло внаслідок дії псі-програм несвідомого, і виявляються у відповідних ситуаціях ніби автоматично, іноді без чіткого і зрозумілого усвідомлення.

Підсвідомість виконує низку життєво важливих функцій, насамперед специфічну функцію людської психіки, сутність якої полягає в ефективному регулюванні її стосунків із дійсністю, що перебуває за порогом свідомості. Підсвідомість людини має кілька прошарків: поверхневий, поглиблений, глибинний та межовий глибинний. На кожному з них функціонують відповідні псі-програми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Анфилов Я.А. О бессознательной области душевного мира / Я.А. Анфилов. – Харьков : Типогр. «Мирный труд», 1914. – 188 с.
2. Ассаджиоли Р. Психосинтез: Принципы и техники / Роберто Ассаджиоли; Пер. с англ. – М : Психотерапия, 2008. – 384 с.
3. Броуди Е. Критический анализ фрейдовской теории подсознания: осознанность, осведомленность, организация и контекст / Е. Броуди // Бессознательное: природа, функции, методы исследования – Тбилиси : Мецниереба, 1978. – Т.1. – С. 445–469.
4. Варій М.Й. Енергетична концепція психіки і психічного / М.Й. Варій. – К. : Центр учбової л-ри, 2009. – 318 с.
5. Варій М.Й. Несвідомий рівень психіки людини у психоенергетичній концепції: основні засади / М.Й. Варій // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V(65), Issue: 155, 2018. – С. 80–84.
6. Варій М.Й. Психіка людини у психоенергетичній концепції / М.Й. Варій // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V(54), Issue: 126, 2017. – С. 65–71.

7. Варій М.Й. Пси-програми – знаряддя утворень і перетворень у психіці людини / М.Й. Варій // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V(62), Issue: 142, 2017. – С. 77–81.
8. Дмитриев А.Н., Дмитриева Э.Я. Социально-гносиологические аспекты функциональной структуры бессознательного психического / А.Н. Дмитриев, Э.Я. Дмитриева // Бессознательное: природа, функции, методы исследования. – Тбилиси : Мецниереба, 1978. – Т.3. – С.131–141.
9. Надирашвили Ш.А. Понятие установки в общей и социальной психологии / Ш.А. Надирашвили. – Тбилиси, 1974. – 359 с.
10. Фрейд З. Психология бессознательного / З. Фрейд. – М. : Прогресс, 1990. – 448 с.
11. Фрейд З. “Я” и “Оно”: Сборник / З. Фрейд; Пер. с нем. – СПб. : Издательский Дом “Азбука-классика”, 2007. – 288 с.
12. Юнг К. Психология бессознательного / К.-Г. Юнг. – М. : Наука, 1994. – 320 с.
13. Яценко Т.С. и др. Психоаналитическая интерпретация комплекса тематических психорисунков (глубиннопсихологический аспект) / Т.С. Яценко, Я.М. Кмит, Л.В. Мошенская. – М. : СИП РИА, 2000. – 194 с.
14. Wandt W. Contribution to the theory of sensory perception / W. Wandt. - Leipzig: Herdetberg, 1862. – 136 p.

REFERENCES

1. Anfilov Ya. A. About the unconscious area of the internal world / Ya. A. Anfilov. – Kharkov : Print. house “Mirnyy Trud”, 1914. – 188 p.
2. Assagioli R. Psychosynthesis : A Manual of Principles and Techniques / Roberto Assagioli; Transl. from English. – М. : Psychotherapy, 2008. – 384 p.
3. Browdy Ye. Critical analysis of the Freudian Theory of the Subconscious: Awareness, Privity, Organization and Context / Ye. Browdy // Unconscious: Nature, Functions, Methods of Investigation. – Tbilisi : Metsniyereba, 1978. – V. 1. – P. 445–469.
4. Varyi M.Y. Energy concept of the psyche and the psychic / M.Y. Varyi. – K. : Center of educational literature, 2009. – 318 p.
5. Varyi M. Y. The unconscious level of the human psyche in the psychic and energetic conception: the main principles / M. Y. Varyi // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V(65), Issue: 155, 2018. – P. 80–84.
6. Varyi M.Y. Human psyche in psychoenergetic concept / M.Y. Varyi // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V(54), Issue: 126, 2017. – С. 65–71.
7. Varyi M.Y. Psi-programmes – a tool of the human psyche functioning / M.Y. Varyi // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, V(62), Issue: 142, 2017. – С. 77–81.
8. Dmitriyev A. N., Dmitriyeva E. Ya. Social and gnosiological aspects of the functional structure of the unconscious mental / A. N. Dmitriyev, E. Ya. Dmitriyeva // Unconscious: Nature, Functions, Methods of Investigation. – Tbilisi : Metsniyereba, 1978. – V. 3. – P. 131–141.
9. Nadirashvili Sh. A. The concept of an attitude in General and Social Psychology / Sh. A. Nadirashvili. – Tbilisi, 1974.–359 p.
10. Freud S. Psychology of the Unconscious / S. Freud. – М. : Progress, 1990. – 448 p.
11. Freud S. The Ego and the Id : Collection / S. Freud; Transl. from German. – St. Petesburg : Publishing House “Azбука-классика.”, 2007. – 288 p.
12. Jung C. Psychology of the Unconscious / G. Jung. – М. : Science, 1994. – 320 p.
13. Yatsenko T.S. Psychoanalytic interpretation of a complex of thematic psycho-figures (deep psychological aspect) / T. S. Yatsenko, Ya. M. Kmit, L. V. Moshenskaya. – М. : SIP RIA, 2000. – 194 p.

The Subconscious Level of the Human Psyche in the Psychic and Energetic Conception: the Basic Principles

M. Yo. Varyi

Abstract. The basic aspects of the functioning of the subconscious level of the human psyche are studied in the article, based on the psychic and energetic conception of the psyche and the mental. The subconscious (the subconscious level of the psyche) is considered as the totality of the psychic that contains the representations, desires, inclinations, feelings, states, psychic phenomena and acts that once "passed out" out of consciousness, or that which arose as a result of the action of the psy-programs of the unconscious, and are in the appropriate situations as it were automatically, sometimes without a clear and understandable awareness. The subconscious is separate, relatively independent level of the human psyche with its psy-programs. The human subconscious has several layers: superficial, deepened, deep and ultimate deep.

Keywords: *the subconscious level of the human psyche, subconscious, the superficial level of the subconscious, the deepened level of the subconscious, the deep level of the subconscious, the ultimate deep level of the subconscious.*

Подсознательный уровень психики человека в психоэнергетической концепции: основные принципы

М. И. Варий

Аннотация. В статье исследуются основные аспекты функционирования подсознательного уровня человеческой психики, исходя из психоэнергетической концепции психики и психического. Подсознание (подсознательный уровень психики) рассматривается как совокупность психического, которое содержит представления, желания, влечения, чувства, состояния, психические явления и акты, которые когда-то на протяжении жизни «вышли» из сознания, или то, что возникло в результате действия пси-программ бессознательного, и оказывается в соответствующих ситуациях как бы автоматически, иногда без четкого и понятного осознания. Подсознание является отдельным, сравнительно самостоятельным уровнем человеческой психики со своими пси-программами. Подсознание человека имеет несколько слоев: поверхностный, углубленный, глубинный и предельный глубинный.

Ключевые слова: *подсознательный уровень человеческой психики, подсознательное, поверхностный уровень подсознания, углубленный уровень подсознания, глубинный уровень подсознания, предельный глубинный уровень подсознания.*